

1 Sarcina probei

Sediul principal al materiei:

Codul de procedură civilă (art. 249-365).

1.1 Care sunt regulile privind sarcina probei?

Cel care face o susținere în cursul procesului trebuie să o dovedească, în afară de cazurile anume prevăzute de lege. Reclamantul trebuie să dovedească proba. În cazul excepțiilor invocate de pârât sarcina probei aparține pârâtului. Totodată, în cazul prezumțiilor sarcina probei se deplasează de la persoana în favoarea căreia acestea au fost create la partea adversă.

1.2 Există reguli privind exceptarea anumitor fapte de la sarcina probei? În ce situații? Există posibilitatea de a prezenta probe pentru a dovedi că o anumită prezumție legală nu este valabilă?

Nimeni nu este ținut de a proba ceea ce instanța este ținută să ia cunoștință din oficiu.

Instanța de judecată trebuie să ia cunoștință din oficiu de dreptul în vigoare în România. Textele care nu sunt publicate în Monitorul Oficial al României sau într-o altă modalitate, convențiile, tratatele și acordurile internaționale aplicabile în România, care nu sunt integrate într-un text de lege, precum și dreptul internațional cutumiar trebuie dovedite de partea interesată. Dispozițiile normative cuprinse în documente clasificate pot fi dovedite și consultate numai în condițiile prevăzute de lege. Instanța de judecată poate lua cunoștință din oficiu de dreptul unui stat străin, cu condiția ca acesta să fie invocat. Proba legii străine se face conform dispozițiilor [Codului civil](#) referitoare la conținutul legii străine.

Dacă un anumit fapt este de notorietate publică ori necontestat, instanța va putea decide, ținând seama de circumstanțele cauzei, că nu mai este necesară dovedirea lui. Uzanțele, regulile deontologice și practicile statornicite între părți trebuie probate de către cel care le invocă. Regulamentele și reglementările locale trebuie dovedite de către cel care le invocă numai la cererea instanței.

Prezumțiile sunt consecințele pe care legea sau judecătorul le trage dintr-un fapt cunoscut spre a stabili un fapt necunoscut. Presumția legală scutește de dovadă pe acela în folosul căruia este stabilită în tot ceea ce privește faptele considerate de lege ca fiind dovedite. Presumția legală poate fi înlăturată prin proba contrară, dacă legea nu dispune altfel.

1.3 În ce măsură instanța trebuie să aibă certitudinea cu privire la un fapt pentru a-și întemeia hotărârea pe existența aceluiași fapt?

Probele trebuie să fie admisibile și să ducă la soluționarea procesului. În vederea stabilirii existenței sau inexistenței faptelor pentru a căror dovedire probele au fost încuviințate, judecătorul le apreciază în mod liber, potrivit convingerii sale, în afară de cazul când legea stabilește puterea lor doveditoare.

2 Strângerea probelor

2.1 Pentru strângerea probelor este întotdeauna necesar ca una dintre părți să facă o cerere în acest sens sau în anumite cazuri judecătorul poate dispune, de asemenea, din proprie inițiativă, strângerea de probe?

Probele se propun, sub sancțiunea decăderii, de către reclamant prin cererea de chemare în judecată, iar de către pârât prin întâmpinare, dacă legea nu dispune altfel. Instanța va dispune ca părțile să completeze probele dacă probele propuse nu sunt îndestulătoare pentru lămurirea în întregime a procesului. De asemenea, judecătorul poate, din oficiu, să pună în discuția părților necesitatea administrării altor probe, pe care le poate ordona chiar dacă părțile se împotrivesc.

La cererea părților se pot solicita următoarele probe: înscrisuri, expertize, proba cu martori, cercetarea la fața locului, chemarea la interogatoriu, la cererea părții interesate în obținerea unei mărturisiri din partea adversarului. Noul cod de procedură civilă reglementează și mijloacele materiale de probă, mijloace ce pot prezenta interes în soluționarea unor categorii de acțiuni civile (de exemplu, în acțiunile de divorț).

2.2 În cazul în care cererea uneia dintre părți cu privire la strângerea de probe este aprobată, care sunt etapele următoare?

Asupra probelor solicitate de părți instanța urmează să se pronunțe, printr-o încheiere, după ce au fost examinate condițiile lor de admisibilitate. Încheierea va arăta faptele ce trebuie dovedite, mijloacele de proba încuviințate, precum și obligațiile ce revin părților în legătură cu administrarea lor. Pe cât posibil probele vor fi administrate în aceeași ședință în care au fost încuviințate.

Administrarea probelor este guvernată de câteva reguli esențiale: dovezile trebuie administrate în ordinea stabilită de judecător; pe cât posibil dovezile vor fi administrate în aceeași ședință de judecată; administrarea probelor se face înainte de începerea dezbaterilor asupra fondului; dovada și dovada contrarie vor fi administrate pe cât cu puțință în același timp.

Locul administrării probelor este în fața instanței de judecată sesizate, în camera de consiliu, dacă legea nu dispune altfel. Dacă, din motive obiective, administrarea probelor nu se poate face decât în afara localității de reședință a instanței, aceasta se va putea efectua prin comisie rogatorie, de către o instanță de același grad sau chiar mai mică în grad, dacă în acea localitate nu există o instanță de același grad.

2.3 Care sunt situațiile în care instanța poate respinge cererea uneia dintre părți de strângere de probe?

Probele pot fi folosite doar dacă îndeplinesc anumite condiții privitoare la legalitatea, verosimilitatea, relevanța și concludența lor. Din punct de vedere al legalității, proba solicitată trebuie să constituie un mijloc de dovadă prevăzut de lege și să nu fie prohibită de lege. Din punct de vedere al verosimilității, proba solicitată nu trebuie să contrazică legile naturale universal recunoscute. Referitor la *relevanța probei*, aceasta trebuie să aibă legătura lor cu obiectul procesului, respectiv să se refere la fapte care trebuie să fie demonstrate în sprijinul pretențiilor sau apărărilor formulate de părți. Pentru a fi admisibile probele trebuie să fie, de asemenea, verosimile, respectiv să fie apte să conducă la soluționarea procesului.

În cazul înscrisurilor, instanța este obligată să respingă cererea de înfățișare a înscrisului în următoarele situații: când cuprinsul înscrisului privește chestiuni strict personale privind demnitatea/viața privată a unei persoane; când înfățișarea înscrisului ar nesocoti obligația de păstrare a secretului ori când aceasta ar atrage urmărirea penală a părții, soțului sau a unei rude ori afin până la gradul al treilea inclusiv.

În ceea ce privește proba cu martori, aceasta nu este admisibilă pentru dovedirea actelor juridice cu o valoare mai mare de 250 lei; pentru care legea cere forma scrisă. De asemenea, este inadmisibilă proba testimonială împotriva și peste cuprinsul unui înscris.

Dovezile se propun de reclamant prin cererea de chemare în judecată, iar de către pârât prin întâmpinare. Probele nepropuse în aceste condiții vor putea fi cerute și încuviințate de instanță dacă într-una din următoarele situații: necesitatea probei rezultă din modificarea cererii; nevoia administrării probei reiese din cercetarea judecătorească și partea nu o putea prevedea; partea învederează instanței că, din motive temeinic justificate, nu a putut propune în termen probele cerute; administrarea probei nu duce la amânarea judecării; există acordul expres al tuturor părților.

2.4 Care sunt diferitele mijloace de probă?

Dovada unui act juridic sau a unui fapt se poate face prin înscrisuri, martori, prezumții, mărturisirea uneia dintre părți (făcută din proprie inițiativă sau obținută la interogatoriu), prin expertiză, prin mijloacele materiale de probă, prin cercetarea la fața locului sau prin orice alte mijloace prevăzute de lege.

2.5 Care sunt metodele de obținere de probe de la martori? Acestea diferă de metodele folosite pentru obținerea de probe de la experții martori? Care sunt normele în ceea ce privește depunerea probelor scrise și avizele/rapoartele experților?

Martorii se propun de părți, respectiv de reclamant prin cererea de chemare în judecată, iar de către pârât prin întâmpinare. După încuviințarea probei testimoniale, instanța va dispune citarea martorilor în vederea audierii lor.

Când pentru lămurirea unor împrejurări de fapt, instanța socotește de cuviință să cunoască părerea unor specialiști, va numi, la cererea părților ori din oficiu, unul sau trei experți, stabilind prin încheiere punctele asupra cărora ei urmează să se pronunțe și termenul în care trebuie să efectueze expertiza. Concluziile expertului sunt consemnate într-un raport de expertiză. Efectuarea unei noi expertize de către alt expert se poate solicita motivat, la cererea părților sau a instanței.

În ceea ce privește administrarea probei cu înscrisuri, fiecare parte poate depune înscrisurile pe care dorește să le folosească în proces, în copie certificată pentru conformitate. Partea este obligată să aibă asupra sa și originalul iar, la cerere, să îl prezinte instanței, sub sancțiunea de a nu se ține seama de înscris. Instanța poate ordona înfățișarea unui înscris aflat în posesia părții adverse dacă înscrisul este comun părților din proces, dacă însăși partea adversă s-a referit în proces la acest înscris sau dacă ea este obligată să îl înfățișeze. Dacă un înscris se află la una dintre părți și nu poate fi prezentat în instanță, se va putea delega un judecător în prezența căruia părțile să cerceteze înscrisul la locul în care se găsește. Dacă înscrisul se află în posesia unui terț, acesta poate fi citat ca martor punându-i-se în vedere să aducă înscrisul.

Administrarea probelor se face în fața instanței de judecată, în camera de consiliu. Când administrarea dovezilor urmează să se facă în altă localitate, ea se va îndeplini, prin delegație, de către o instanță de același grad sau chiar mai mică în grad, dacă în acea localitate nu există o instanță de același grad. Dacă felul dovezii îngăduie și părțile se învoiesc, instanța care administrează dovida poate fi scutită de citarea părților.

2.6 Unele mijloace de probă au o forță probantă mai mare decât celelalte?

Puterea doveditoare a mijloacelor de probă este egală, cu excepția cazurilor expres prevăzute de lege.

Forma autentică este adeseori consimțită de părți datorită avantajelor pe care le prezintă, printre care se numără prezumția de autenticitate, care îl dispensează pe cel care invocă un înscris autentic de sarcina probei.

2.7 Pentru dovedirea anumitor fapte, sunt obligatorii anumite tipuri de probă?

Dovada actului juridic a cărui valoarea a obiectului este mai mare de 250 lei, este admisă numai proba cu înscrisuri, cu unele excepții, când se primește și proba cu martori.

Înscrisul autentic face deplină dovadă, față de orice persoană, până la declararea sa ca fals, cu privire la constatările făcute personal de către cel care a autentificat înscrisul, în condițiile legii. Declarațiile făcute de părți și trecute într-un înscris autentic nu fac dovadă decât până la proba contrarie.

În cazul prezumțiilor lăsate la luminile și înțelepciunea judecătorului, acesta se poate întemeia pe ele numai dacă au greutate și puterea de a naște probabilitatea faptului pretins; ele, însă, pot fi primite numai în cazurile în care legea admite dovida cu martori.

2.8 Martorii au prin lege obligația de a depune mărturie?

Vezi răspunsul de la 2.11.

2.9 În ce cazuri poate un martor refuza să depună mărturie?

Codul de procedură civilă nu reglementează motivele de refuz ale martorului de a depune mărturie, ci persoanele care nu pot fi ascultate ca martori și persoanele care sunt scutite de a fi martori. A se vedea răspunsul de la 2.11.

2.10 Persoana care refuză să depună mărturie poate fi sancționată sau obligată să depună mărturie?

Instanța va sancționa cu amendă judiciară neprezentarea martorului sau refuzul acestuia de a depune mărturie. Împotriva martorului care lipsește la prima citare instanța poate emite mandat de aducere. În pricinile urgente, se poate dispune aducerea martorilor cu mandat chiar la primul termen.

Dacă partea refuză să răspundă la interogatoriu sau nu se înfățișează, instanța poate socoti aceste împrejurări ca o mărturisire deplină ori numai ca un început de dovadă în folosul aceleia care a propus interogatoriul.

2.11 Există persoane cărora nu li se poate cere să depună mărturie?

Nu pot fi martori rudele și afinii până la gradul al treilea inclusiv; soțul, fostul soț, logodnicul ori concubinul; cei aflați în dușmănie sau în legături de interese cu una din părți; persoanele puse sub interdicție judecătorească; cei condamnați pentru mărturie mincinoasă. În procesele privitoare la filiație, divorț și alte raporturi de familie se vor putea asculta rudele și afinii, în afară de descendenți.

Sunt scutiți de a fi martori:

slujitorii cultelor, medicii, farmaciștii, avocații, notarii publici, executorii judecătorești, mediatorii, moașele și asistenții medicali și alți profesioniști cărora legea le impune să păstreze secretul de serviciu/profesional cu privire la faptele de care au luat cunoștință în cadrul serviciului ori în exercitarea profesiei lor, chiar și după încetarea activității lor;

judecătorii, procurorii și funcționarii publici, chiar și după încetarea funcției lor, asupra împrejurărilor secrete de care au avut cunoștință în această calitate; cei care prin răspunsurile lor s-ar expune pe ei înșiși sau ar expune rudele, afinii, soțul, fostul soț etc. la o pedeapsă penală sau la disprețul public.

2.12 Care este rolul judecătorului și al părților în audierea unui martor? În ce situații martorul poate fi audiat prin intermediul videoconferinței sau prin alte mijloace tehnice?

Instanța dispune citarea martorilor și ordinea în care urmează să se facă audierea acestora. Înainte de a fi ascultat, martorul va fi identificat și i se va pune în vedere să depună un jurământ. Fiecare martor trebuie să fie audiat separat. Martorul va răspunde mai întâi la întrebările puse de președintele instanței iar apoi la întrebările puse, cu încuviințarea acestuia, de către partea care l-a propus precum și de către partea adversă. Martorul care nu poate veni în instanță va putea fi ascultat la locul unde se află.

Nu există prevederi legale în privința cazurilor în care mărturia poate fi înregistrată cu mijloace audiovizuale, însă este admisibilă. Aceasta va putea fi ulterior transcrisă la cererea părții interesate, în condițiile legii.

3 Evaluarea probelor

3.1 Când probele nu au fost obținute legal de către una dintre părți, există restricții pentru instanță în ceea ce privește luarea în considerare a acestor probe în formularea hotărârii?

Dacă partea care a prezentat înscrisul stăruie să se folosească de acesta, deși denunțarea ca fals a acestuia nu a fost retrasă, instanța, dacă este indicat autorul falsului sau complicele acestuia, poate suspenda judecata procesului, înaintând de îndată înscrisul denunțat ca fals parchetului competent, pentru

cercetarea falsului, împreună cu procesul-verbal ce se va încheia în acest scop. În cazul în care acțiunea penală nu poate fi pusă în mișcare ori nu poate continua, cercetarea falsului se va face de către instanța civilă.

Pe de altă parte, instanța va sancționa cu amendă contestarea, cu rea-credință, de către autorul ei a scrierii sau semnăturii unui înscris ori a autenticității unei înregistrări audio sau video.

În aprecierea declarațiilor martorilor, instanța va ține seama de sinceritatea acestora și de împrejurările în care au luat cunoștință de faptele ce fac obiectul declarației respective. Dacă, din cercetare, reies bănuieli de mărturie mincinoasă sau de mituire a martorului, instanța va încheia un proces-verbal și va sesiza organul de urmărire penală competent.

3.2 În calitate de parte într-o cauză, propria mea declarație va conta ca probă?

Constituie mărturisire recunoașterea de către una dintre părți a unui fapt pe care partea adversă își întemeiază pretenția sau apărarea. Mărturisirea judiciară face deplină dovadă împotriva aceluia care a făcut-o și nu poate fi divizată împotriva autorului decât în cazurile în care cuprinde fapte distincte și care nu au legătură între ele. Mărturisirea extrajudiciară este făcută în afara procesului și este un fapt supus aprecierii judecătorului. Aceasta din urmă este supusă condițiilor de admisibilitate și administrare prevăzute de dreptul comun pentru celelalte probe.

Instanța poate încuviința chemarea la interogatoriu a oricăreia dintre părți, cu privire la fapte personale, care sunt de natură să ducă la soluționarea procesului.

Linkuri relevante

<http://www.just.ro/>

Ultima actualizare: 09/09/2014

Versiunea în limba națională a acestei pagini este administrată de punctul de contact RJE respectiv. Traducerile au fost efectuate de serviciile Comisiei Europene. Este posibil ca eventualele modificări aduse originalului de către autoritatea națională competentă să nu se regăsească încă în traduceri. Nici RJE și nici Comisia Europeană nu-și asumă nicio răspundere sau responsabilitate în legătură cu informațiile sau datele pe care le conține ori la care face trimitere acest document. Pentru a afla care sunt regulile privind protecția drepturilor de autor aplicabile de statul membru responsabil pentru această pagină, vă invităm să consultați avizul juridic.